

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vera Concilii Tridentini Historia

Contra falsam Petri Suauis Polani narrationem

Pallavicino, Sforza

Antverpiae, 1670

Capvt XVII. Suauis labes in his recensendis. Responsio ad eius obiecta aduersus editionis Vulgatae Decretum. Quid inter Legatos, ac Romae ad hanc rem delectos agitatum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11642

1546. gregationibus statuta mutarent: quare à Promotore de re admo-
niti. Nec sanè ipsis displicebat, per eam opportunitatem quasi com-
pelli ad promulgandum Decretum, bonà Cæsarianorum pacem, &
rem illis renuntiare iusserunt: sed Orator cum Paceco ac Madru-
ccio institère, ne legeretur Decretum. Proinde Patribus publicè re-
posuerunt Præsides, viros summæ sapientiæ & auctoritatis, & præ-
cipuè Toletanum Cæsaris nomine, consilio ac precibus sibi suisque
post congressum, vt Decretum illud omitterent, se verò ex Parpa-
ratorum Madruccij ac Paceci, multorumque Patrum sententia
consensisse. His auditis, tumultus simul cum suspitione deservit,
& à Patribus laudata est Decreti prætermisio, exceptis paucis, ex-
pientibus vt saltem Italicorum contumacia accusaretur: sed à ple-
risque animaduersum, in communi causâ Nationis discrimen sus-
pendendum non esse. Postremò recitata sunt mandata Cæsareum
legationis, Oratoris postulatio, & Concilij responsio. Ea verò
aperta commotio ex umbra tam tenui, quæ velut argumentum hanc
perfectæ concordie tunc quidem displicuit, pergrata postmodum
euaſit, vt perfecta libertatis comprobatio: quemadmodum passim
antè contigerat in nigro calculo, apertè collato aduersus electionem
magis cuiusdam cuius in suæ Reipublicæ Principem.

C A P V T XVII

*Suavis labes in his recensendis. Responsio ad eius obiecta aduer-
sus editionis Vulgatæ Decretum. Quid inter Legatos,
ac Romæ ad hanc rem delectos agitatum.*

EX tot casibus negotiisque memoriâ dignis, quæ per legitima
testimonia recensuimus, vix sextam partem apud Suauem re-
peries, eamque mendis plurimis deprauatam. Exemplum
proferam. Iussio Pontificis, quâ Legatos vetabat disputationem de
Pontificia potestate permittere, & eorum ad hoc responsio à nobis
iam adducta, à Suauis profecta dicuntur ex eo, quòd Pontifex me-
morata Sessionis Decreta perlegerit; tamen si reuera multis ante
diebus & iussio Tridentum peruenerit, & responsio Tridento re-
missa fuerit. Pro sua deinde libidine variorum sententiarum Theolo-
gorum recenser, nullo prorsus adducto ad id testimonio: ac nihil
affirmare licet, magna ex parte ne umbram quidem illarum senten-
tiarum à me deprehenſam in tanta Commentariorum copia, quæ le-
gi. Sed fabulatorum narrationes hoc planè decet, parum historiarum
pluri.

plurimum figmenti. Aliquam fidem mereretur de iis quæ per Germaniam Lutherani dixerunt, cum verifimile sit, suæ cuique factionis res exploratas esse: sed aliàs per me ostensum est, ingenij alieni gloriæ liberaliter à Suauis donari id quod suo Marte procreauerat. Vt res habeat, expendamus ea quæ ipse narrat obiecta vel Tridenti à Catholicis, in sententiis dicendis, vel in Germania ab hæreticis, in probis aduersus memorata Decreta iaciendis.

Oppugnant eorum præcipua Vulgatam interpretationem. Dicit, ab Aloysio Cataneo, ex Prædicatorum Ordine, adductam fuisse sententiam Caietani, cui videtur hinc Suauis, homo nempe religiosus, velle eam laudem restituere, quæ ipsum fraudauerat, vbi ceu imbecillum aduersarium contra Lutherum induxit. Ea erat, Hebraicam locutionem in Veteri Testamento, & Græcam in Nouo intelligere, idem esse, ac Dei verba falli nescia intelligere, at intelligere locutionem Latinam, idem esse ac verba interpretis intelligere, haud falsitatis immunia.

Quod attinet ad Caietanum, qui eum ex editis in sacras Literas Commentariis æstimat, perinde sese habet, ac qui non ex pennis, sed ex pedibus pauonis pulchritudinem æstimat: nempe accidit, vt hominis præcellsa mens, in aliis quidem operibus admirabilis, in his duces secuta, Hebraicæ magis Grammaticæ quàm diuinæ Sapientię gnarum, iacuerit in gloria. Quin in eos Caietani Commentarios commotus Gabriel Præteolus Episcopus Claromontanus, ipsum inter hæreticos connumeravit, & quamuis iusto seuerior fuerit ea censura in virum adedò pium atque illustrem, certè illius interpretationibus nullus datus est nec ab hæreticis nec à Catholicis plausus. Suauianam argumentationem per seipsam expendamus, quæ gigantis quidem speciem præfert, sed ex eo gigantum genere, qui nubium concursu conflati, viuiddà Solis luce dissantur. Suauem percontabor.

Voluntne Deus, vt Diuinæ Literæ norma sint certissimæ veritatis paucissimis hominibus, imò nemini, an Ecclesiæ vniuersitati? Præceteris quidem Suauis, suisque Lutheranis necesse est, eas vniuersitatis normam affirmare, quippe quamcumque regulam externam præter sacras Literas recusantibus. Iam verò si res ita est, coarctari non potuit Scriptura legitima ad duo idiomata, quorum coniuncta cognitio, in ea præstantia, quæ ferendæ ritè sententiæ satis esset, à nostræ salutis exordio ad hanc vsque diem constiterit in paucissimis, vel potius in nullo mortalium. Dixi, *vel potius in nullo*: etenim in veteri apud Hebræos ratione scribendi, prout communior

1546. fert sententia, puncta non aderant, quæ nostris vocalibus literis extra ambiguitatem definitè respondent; sed solæ literæ, quarum alia per certam minimeque ambiguum significationem solum consonantes sunt; alia per disunctionem variis respondent vocalibus, simulque etiam alicui consonantium. * Habent præterea quædam Hebraicæ consonantes tantam inter se figuræ similitudinem, ut uariari non potuerit, quin scribarum imperitia & incuria per aliam atque aliam ætatem ediderit exemplaria multis mendis corrupta, sententiam vitiantibus. Quapropter tam clara tamque certa est Hebraici exemplaris interpretatio homini illius linguæ perito, quàm foret Latini codicis, absque certis definitisque notis, sed ambiguis dumtaxat, ac per disunctionem vocales varias, & quædam etiam consonantes significantibus, & præterea multis erratis deprauati, linguam Latinam callenti. Quin eò planè minus, quò reuera maior est intelligentia Latini sermonis in quocumque medico Grammaticæ doctore, quàm Hebraici in quouis illius peritus intelligente. Et si quid amplius quisquam venditat, id eò fidenter venditat, quòd iudices idoneos haud formidet, qui suam venditionem damnent. Quod verò spectat ad Nouum Testamentum, quòd maxima saltem ex parte Græcè conscriptum fuit, Græca exemplaria, quæ nostræ ætate supersunt, mendorum non leuium multis in locis reuincuntur ex iis quæ afferunt sancti Patres, desumpta iam ab illis libris, dum magis incorrupti extabant adhuc in exemplaribus minus remotis, minusque discrepantibus à legitimis autographis. Quare nunc illa Græca exemplaria haud idonei testes sunt ad redarguendam versionem tam diuturno tempore ab Ecclesia receptam. Denique quis est in præsentia, qui sibi arroget & exquisitiorem illarum literarum intelligentiam, & acrius iudicium, & emendatores codices iis, quæ S. Hieronymus obtinebat, qui, si non auctor, certè restitutor fuit nostræ Vulgatæ? Itaque si Vulgatam intelligere, idem est ac intelligere non Dei verbum, sed hominis ab errore non immunis; multò magis id eueniet in ea interpretatione, quæ pro suo quisque ingenio, quantumuis in Hebraica lingua versatus, Hebraicum codicem explicabit. Præterea si huiusmodi rationum pondus inesser, oporteret credere primo tantummodò autographo sacrarum Literarum, quod à primis auctoribus exaratum fuit, hoc est, à Prophetis, ab Euangelij Scriptoribus, ab Apostolis. Nam qui legeret ab alijs exscripta, non legeret verbum Dei, sed hominis qui exscripsit, ac falli potest & fallere. Quamobrem satis liquet, in hoc vniuerso genere ad Diuinam prouidentiam confugiendum esse.

* Vide post alios Serrarium in prolegomenis Bibliorum, in quaestione cap. 3.

* Vide Serrarium citatum, in quaest. vnica cap. 13.

quæ cum & sapientissima sit & potentissima, vbi finem sibi præscripsit, quidquid ad eum obtinendum necesse erat pariter præstitit. Ita videmus, cum à Deo tamquam rerum naturalium gubernatore curandum esset, vt homines certam obtinerent notitiam eorum quæ ad ciuilia commercia opus forent, opportuna ad id adiumenta ab ipso esse constituta; atque hinc effectum, vt suus cuique proprius character inesset, & qui difficulter ab alio exactè simulari posset: vt publicorum monumentorum custodes, tamen non raro pauperes & abiecti, raro ad fraudem agendam inducantur: vt bini testes raro conueniant ad mentiendum: quoniam totum id & necesse simul & satis erat illi generi vitæ ac regiminis, quod Deus in hac Republica destinauerat.

4. Cum igitur ipse voluisset in Fide quamdam firmitudinem non solum moralem, vt vocant, sed absolutissimam, nulliusque falsi pacem; oportuit, vt sua prouidentia, naturæ ordinem superante, quodcumque erroris periculum amoueret ab iis rebus, quæ huic Fidei fundandæ opus erant, arceretque ab illa quodcumque prudentis dubitationis initium. Et quoniam Fidei cardo verbum Diuinum est, quod per ipsam Dei linguam in omnium aures absque interprete immittendum non erat, par fuit, vt suos ipse Nuntios constitueret, qui in eo exercendo munere falli non possent. Sed quando nec his pariter licebat in aures omnium vocem fundere, nec exemplar conscribere omnium oculis exhibendum; opus fuit Diuinæ prouidentia, eâ se quasi cautione obstringere, ne in huiusmodi Scripturarum diffusionem menda permitteret, quæ per accuratam collationem humanamque solertiam tolli non possent, in iis saltem mysteriis, quæ Deus voluerat vt innotescerent Ecclesiæ suæ, & ab ea per firmissimam Fidem crederentur. Quò autem id aptè curaret, euitaretque omnem sententiarum ambiguitatem, & quamcumque aliam dubitationem, designandus fuit in terris manifestus Interpretes, qui deberet quidem in hoc eam impendere diligentiam, quam patitur humana conditio, ne Deus ad prodigiosas inspirationes compelleretur; sed simul ita regeretur interius, vt in hoc ipso præstando illis erroribus haud esset obnoxius, quibus in aliis negotiis, adhibita quacumque studiosissima industria, subiaceret. Is autem interpretes ipsa est Ecclesia, & ipsius Caput.

5. Necessarium quoque fuit, vt cum idiomata mortalium variarant, ac de remotioribus ab vsu tenuis superstit notitia, cuiusmodi sunt quibus sacrosancta Volumina vt plurimum conscripta fuerant, perpetuò certa quædam versio maneret in sermone plurimis cognito,

1546.

cognito, cunctis mendis purgata, deprauantibus id, quod Deus coloribus suis certo Fidei assensu credendum præciperet. Non est tamen necesse, hanc versionem omni liberam labe, Diuina verba peruertente, vnicam prorsus esse: hinc noluit Concilium cunctas reliquas à Vulgata distinctas improbare; idque prudenti consilio. Etenim antequam Vulgata perficeretur, cum adhuc apud perpercos esset peritia vtriusque linguæ autographa complectentis, oportuit eam expositionem, quâ tunc utebatur Ecclesia, intaminatam pariter esse, puramque corruptionibus memoratis, tamen de nobis quo minus correctam. Quare si etiam nunc ea perstaret, mereretur pariter nomen legitimæ versionis, quamuis alioqui minus perfecta quam Vulgata. His positis, diiudicare, cuiam vel quibus inter varias interpretationes insit ea corruptionum vacuitas Diuina Oracula deprauantium, adeoque nomen legitimæ debeatur, minus potest esse illius Interpretis, Diuinorum verborum erroribus immunis à Deo inter homines constituti. Iam verò Ecclesia primò quidem per vsum diuturnum, seu docendo, seu concionando, adhibita translatione Vulgatâ, cœpit eam tacitè comprobare; postea, quoniam opus erat, vt in sententia ferenda de tot rerum capitibus aduersus pertinaces hæreticos & cauillatores, omnis abstergeretur dubitatio de fundamentis futurarum decisionum, vt rectè loquitur Tridentinum Decretum, de quo nunc agimus, voluit freta ope diuinitus promissâ Sancti Spiritus sibi adfuturi, legitimam & certam declarare Latinam aliquam sacrarum Literarum versionem; cum Latina locutio sola esset vniuersè cognita cunctis hominibus Theologiæ peritis, adeoque idoneis ferendo de dogmatis Fidei iudicio: cumque id per humanam solertiam peragendum esset, existimauit Concilium, per eam sibi non licere tunc aliam ex interpretationibus comprobare, quàm Vulgatam, quippe quæ ceteris auctoritate præstaret, & cum eadem à S. Gregorij ætate ad hæc vsque tempora ab Ecclesia generatim fuisset vsurpata, & vnanimi consensu adhibita à præclarissimis eiusdem luminibus Isidoro, Beda, Remigio Alemano, Fortunato, Rabbano, Anselmo, Bernardo, Haymone, Riccardo, Hugone Victorino, Petro Cluniacensi, Ruperto Abbate, aliisque innumeris Doctoribus; ad supremam Dei prouidentiam pertinebat, illam immunem erroribus in rebus Fidei morumque præstare, quò pariter immunem seruaret Ecclesiam, illius vsuram auctoritate. Animaduertit etiam Synodus, vbi huiusmodi ratio non sufficeret, frustra futuram omnem operam quæ de nouo collocaretur, ad eandem dubitationis incommodum euitandum: positâ præsertim apud homi-

homines tam tenui atque incertâ notitiâ sermonis Hebraici, tum punctorum defectu, qui creditur in originariis exemplaribus fuisse, adeoque penuriâ notarum, per quas vitaretur crebra ambiguitas ac dubitatio, vtrum hæc an illa vocalis esset apponenda; quæ vocales bases dictionum sunt, adeoque sententiarum: posita item characterum Hebraicorum similitudine, quæ pariter origo est significationis ancipitis, deprauationisque in longissima exemplarium serie, aliorum ex aliis exscriptorum, vti iam ponderauimus.

6 Quod si Canon, *Vt veterum*, distinctione nonâ præscribit, vt Hebraicus codex ad Verus, Grecusque ad Nouum Testamentum intelligendum adhibeatur, cui Canon, tamen non desumpto à S. Augustino, vt affirmat Gratianus, sed à S. Hieronymo in Epistola vigesima octaua ad Lucilium Bericum; consentit tamen S. Augustinus lib. 2. de Doctrina Christiana cap. 14. & 15. & lib. 11. contra Faustum cap. 2. idemque Hieronymus confirmat in Epistola ad Iuniam, & Fretelam; quid tandem hoc refert? Prætereo, nondum eo tempore ab Hieronymo Latinam suam Expositionem fuisse digestam: adeoque postmodum in secundo Bibliorum prologo eundem haud ita locutum: quod aptè notat Glossa in laudato Canone, *Vt veterum*. Sed certum est, confugiendum Hieronymo fuisse in elaboranda Latina versione, ad duos illos primæuos codices: nunc verò in eam ætatem deuenimus, quâ interpretatio, si ab Hieronymo non confecta, certè ab eo restituta, per multa sæcula ab Ecclesia recepta est, ac proinde sibi auctoritatem obtinuit à comprobatione Diuina. Sed vt etiam SS. illi Patres idem hodie scriberent, quid inde aduersus Tridentini definitionem conficeretur? Num fortè inficiamur, in editione Vulgata multa esse ambigua, obscura multa, quibus lux affundatur à Bibliis primorum idiomatum? Nónne illorum opè Catholici interpretes passim vtuntur? Non id etiam proximè post Concilij Decretum egerunt, quin & adhuc perdurante Concilio? quod palàm facit, id non opponi sententiæ Patrum Tridentinorum. Aliud est, affirmare, versionem aliquam esse legitimam, hoc est, neque datâ operâ corruptam in quacumque parte, quantumuis minima, & ad præcipuam rei sententiam non spectante, neque vniquam planè ex inconsiderantia ab archetypo difformem in iis quæ rem constituunt: aliud verò, affirmare, eidem inesse omnem claritatem, omnem vim, omnes alludendi concinnitates, quæ insunt archetypo. Primum de Vulgata Tridenti definitum est: alterum præstari per nullam translationem potest; cum singula idiomata suis propriis dicendi rationibus & excellant inuicem & deficiant:

Pars I.

G g g g

in

1546.

vnde in multarum dilucida explicatione rerum, alterum alteri spondere non valet.

Hinc diuinæ prudentiæ consilium fuit, quò simul verbo suo perennem vitam in Paginis seruaret, simulque diuinitus non impediret mutationem linguarum, quæ suapte naturâ, sicuti reliqua terrestria, variationi subiacent, non quidquid sacræ Literæ complectuntur, constituere tamquam dogma necessarium, vt innotescat Ecclesiæ suæ; cùm ibi multa loca supersint vel maximè dubia, & alia non minùs obscura, quæ probabile est, ita per omnem mortaliū ætatem permansura. Articuli quoque necessarij non certis signis, & diuisisque vocibus à Deo restringuntur; sed huiusmodi conditiones sunt, vt vim & præfium habeant, non tam ex numero quam ex pondere, vt ita dicam, pecuniæ: quod numquam variat ex quocumque permutatione; & secundum quod solum ab interprete fidelis expositio requiritur: quod Marcus Tullius in vertendis Latinè duabus Orationibus contrariis Demosthenis & Æschini, à se præstitum gloriatur. Id ipsum effecerunt Septuaginta Interpretes sacris Literis Græcè reddendis; * quod patet, si hæc cum Hebræis conferantur, quod & ab explanatoribus obseruatur. Quid plura? Quò nos doceremur, Diuinum consilium in sua Fide sacris Oraculis statuenda, aliud quam hoc idem non fuisse, ipsi auctores Diuinorum librorum, quos sancto Spiritu dictante scripserunt, non semper eadem facta dictaque commemorant cum iisdem propriis conditionibus, certisque omnino verbis, quibuscum euenere, sed interdum satis habuerunt cum præcipua rei summa concordare. Quod in causa est, vt viderentur nonnumquam Euangelij scriptores inter se discrepare in eiusdem rei gesta narrationibus; quod SS. Patres ac recentes interpretes sæpè annotarunt.

* Vide Paginam in Magogæ cap. 9. 10. & 11. & Hieronymum ibi citatum.

Vide de hac re optimè scribentem Sixtum Senensem, in sua Bibliotheca Sancta.

Quoniam itaque verbum nullum in illis libris exaratum fuit absque Dei afflatu, adeoque absque significatione alicuius peculiaris veritatis, & absque alicuius altioris magisterij documento, illas veritates & mysteria detegenda, quorum certam distinctamque notitiam in Ecclesia non quaesivit, sed voluit vt in suo verbo latente inexhausta vena, conferre plurimum valet linguarum intelligentiis, quibus primò Diuina verba consignata sunt. Nullam igitur vim habet popularis illa ratio, quam affert Suauis: Si editio Vulgata probata est & legitima, ergo reliquæ malæ sunt, & insipienter eis videntur. Mendosa enim uerò collectio! Fac, historia vel quæuis alia Latine scriptio magni momenti Italico sermone mediocriter exponatur; ea Italicè expositio fidelis sit, legitima dici poterit, adeoque idonea

iis litibus diiudicandis, quæ à rebus præcipuis ac momentosis in ea contentis dependent; sed non idcirco elaborari non poterit alia pariter Italica versio magis viuida, magis propria, magis dilucida vel in totum vel ex parte, quæ multa auctoris acumina explicet atque allusiones, in alia versione minimè declaratas.

9 Neque quidquam amplius eo, quod hîc dicimus, Decreti Tridentini verbis ex necessaria ipsorum vi Vulgatæ tribuitur. Atque in hanc sententiam illa sunt interpretati, ac declararunt præstantissimi Theologi, etiam ex iis qui Concilio interuenere, & à me mox afferentur; non quòd in animo mihi sit iudicem agere vel patronum huius vel illius interpretationis, sed vt ostendam, quicumque impugnat arctiorem & absolutissimam conformationem expositionis Vulgatæ cum locutione Diuina, impugnari ab eo peculiarem Theologorum classem, non Ecclesiam Catholicam vniuersam, in qua interdictum non est cum altera classe sentire, minùs arctè Decretum interpretante, utpote nixa ipsius verbis, quæ simpliciter authenticam illam versionem appellant; simulque præcipiunt, ne illa in concionibus, néve in prælectionibus, aut in commentationibus reiciatur. Quod sanè statuit, ipsi errores non inesse ad Fidem moresq̃ue pertinentes; ac præterea in eadem nec fraudem, nec apertam discrepantiam, ne minimam quidem à Diuina scripture, nec vllam secum ipsa repugnantiam contineri, in quibus illa si deficeret, nec authentica esset, nec digna quæ ab Ecclesia reciperetur. Non minoris quoque temeritatis esset, quamcumque è reliquis interpretationibus Vulgatæ ex toto præferre: propterea quòd cum apertis verbis declararet Synodus, à se hanc ceteris anteponi, & inter omnes vnicam à se suscipi tamquam legitimam; vel ipsa omnium optima est, vel imprudenter egit Ecclesia in rei tanti ponderis electione: quod affirmare impium foret.

10 Quod autem Vulgata translatio exemplari primæuo per omnes leuiores minutasque particulas conformetur, nec ab illo declinauerit, vel in certa arbore, vel in certa animante, pro aliis alias exponendo, pia est aliquorum sententia, quam quidem qui respuat, non damnatur ab Ecclesia. Etenim, vti dicebam, Decretum minùs arctè intellectum est ab auctoribus compluribus qui Synodo interfuere, vel cum iis qui interfuere sunt collocti. Satis nobis sit aliquot adducere; ac primò quidem doctissimum Andream Vegam, qui aderat eâ tempestate in Concilio, quiq̃ue, tametsi inter Theologos Consiliarios, non verò inter Patres suffragium ferentes recenseretur, fuit tamen magna cum opinione sapientiæ auditus. Suum ipse iudicium

G g g g 2 cium

1546.
 a De Iustificacione, lib. 15, cap. 9.

b Lib. 2. de Locis Theologicis, cap. 13, conclus. 1.

c In defensione Vulgatæ lib. 4.
 d In præfat. ad Carolum Nonum Regem Gallie ante Opus Origenis.

e In prolegomenis Bibliis cap. 19. quæstionculâ 11.
 f In prolegomenis in Pentateuchum cap. 5, sect. 3.

g Michaël de Elizarda, de Forma inquirenda veræ Religionis, num. 294. id comprobans ex vñ scriptorum, proxime post Concilium ab Ecclesia permissorum.
 h Lib. 2. de locis Theologicis, cap. 4. circa finem.

ciū protulit per eam planè sententiam, quæ à nobis explicata est & ab ipso Suauis refertur: idemque postea in suis libris testatur Patres id voluisse, & hoc ipsum sibi fuisse à Ceruino Legato significatum; quod eo adhuc viuentē Vega typis vulgavit. Hanc accedunt Melchior Canus, Canariensis Antistes, ^b qui paucis post annis adfuit Concilio sub Iulio Pontifice, & Didacus Payua ab Andreda, qui sub Pio ibidem adfuit; & vtrique licuit seiscitari à comparibus, quænam fuisset Patrum mens Decretum illud conficiendum. Nec minus eruditissimus ^a Gibertus Genebrardus, qui per eadem vixit tempora, & proculdubio sermonem habuit cum auctoribus Decreti. Ac de hoc post multos sapienter disputarunt ^c Nicolaus Serrarius, & ^f Iacobus Bonfrerius, vterque Societatis Iesv, eorum prior multos alios adducit, & oppositis testimoniis respondet. Eandem quoque præ se tulit opinionem scriptor alius religiosissimus, qui per ea tempora vixit, consuetudinemque habuit cum illi qui Concilio interuenere, Sixtus inquam Senensis in admirabili Opere, cui nomen fecit, *Bibliotheca Sancta*: vbi cuique licebit noscere quidquid attinet ad accusationem defensionemque Decreti Vulgatam comprobantis, per summam opulentiam ac soliditatem eruditionis ab eo agitatum. Hi profectò, quantum video, haud intendunt, licet ab ea legitima versione recedere, in rebus tamen nec ad Fidem nec ad mores spectantibus, effrenatè & pro libidine in quolibet verbo & argumento; sed solum in iis locis, in quibus Catholici Doctores haud omnino concordant, nec ab Ecclesia interdictum; vt rectè disputat quidam ^g recentior, quem paulo post nominabimus. Nec leue huic sententiæ momentum accedit et epistola Legatorum ad Farnesium Cardinalem, quam mox profertur, vbi indicatur, hanc fuisse Decreti Conciliique sententiam.

Nec opus est, ad lumen illud propheticum, seu quasi propheticum confugere, quod Suauis requirit in auctore Vulgatæ, tamquam huiusmodi comprobationis necessarium fundamentum, obvoluerit silentio, hanc persuasionem duorum scriptorum, qui fuere Terentianus & Canus, ^h ab reliquis haud fuisse receptam; sed eam eorum Catholicis communem constringens, vt quantum potest officiarum affundat verisimilitudini Orthodoxæ Catholicorum sententiæ. Ac primò quidem quis vniquam dixit, Romanos Pontifices Prophetas aut quasi Prophetas esse, tamen in Fidei decisionibus nec fallere nec falli queant? Deinde in Romano Pontifice saltem agnoscimus Diuinam quamdam opem; quæ præpeditur in eo libertas ad hoc delictum per voluntatem patrandum; ac periculum ne in huiusmodi

errorem per inscitiam prolabatur. Sed auctor Vulgatæ potuit esse obnoxius, per potentiam, quam Theologi *antecedentem* nuncupant, periculo in eas latescendi; dein verò ex Diuina planè gratia, quæ honesta omnis actio pendet, sed absque vlla antecedente promissione, nulloque præcipuo Dei afflatu, consequi potuit, vt suum opus hisce maculis careret. Quo posito, Ecclesia postea luminis cælestis ductu tamquam bonum opus illud suscepit, quemadmodum suscipere posset Italicam Tridentinæ Synodi versionem, quamquam auctor suâ sponte, & absque iam explicata Dei aspiratione illam conscripserit.

12 Narrat Suauis, exteros obstupuisse, quo pacto conuentus quinque Cardinalium, quadraginta octo Episcoporum, qui minorum urbium regebant Ecclesias, in Theologicis disciplinis haud excellentissimi, cum eorum plerique viri nobiles essent & Aulici, tantæ grauitatis dogmata definiuerit; & hoc potissimum dogma, quo discernitur vt authentica, quædam versio à suo exemplo discrepans. Mirum hominis ingenium! De Sessione præterita dicit, Cunctos obstupefactos, quoniam Concilium tantâ solennitate coalitum, eruperit tandem in recitationem Symboli Apostolorum: in hac Sessione idem Concilium, ab eo paulò antè magnificè amplificatum, quò ipsum deprimeret quando modica gerebat, ab eodem angustè contrahitur, quò dupliciter ipsum deprimat, quando grandia conficit. Ceterum quid eo stupore vecordius, quam mirari, quòd Synodus, cum vellet multa Fidei dogmata statuere aduersus hæreses, nixas præcipuè in oppugnatione illius sacri Voluminis, quo mille annos communiter Ecclesia vsa fuerat, tamquam primum ædificij lapidem iaceret ipsam prædicti Voluminis comprobationem? Quâ ratione deueniri tandem poterat ad explicandum Dei verbum in articulis de quibus lis erat, nisi prius decisa fuisset controuersia, quodnam reuera Dei verbum esset? In quocumque iudicio nonne prius vocatur ad trutinam, num productæ tabulæ sint legitimæ?

13 Profectò petulantia liuoris est, illius confessus viros deprimere. Conferantur cum eo conuentus habiti in plerisque præteritis Conciliis, eorumque Acta cum iis, quæ tunc protulere Patres in Cæteris Tridentinis, quæ præterquam in Tabulario Pontificio, separatim in Bibliothecis plurimorum illustrium familiarum asseruantur; & quam in partem doctrina præponderet, intelligemus. Duo de quinquaginta tantummodò erant Episcopi, ita planè: sed Ecclesias tenues neutiquam administrabant, vt ille pro certo assumit:

Gggg 3 præter-

1546. præterquam quòd quilibet è Purpuratis Patribus, si Polum excipiamus, illustribus Ecclesiis præsidebat, eorumque plerique non vni, sed pluribus, pro temporis illius consuetudine. Sed quod plurimum facit, erant illi Præsules delectus virorum ex Italia, Sicilia, Sardinia, Gallia, Hispania, qui eò missi fuerant à summis Christianorum Principibus: erantque præter hos ex Dalmatia, Græcia, Suecia, & Scotia. Tres Legati eximii animi dotibus præfulgebant, & ex iis duo excellenti literatùrà spectabiles, illarum etiam linguarum, quibus commissa fuit ab antiquitate doctrina, & quarum imperitiæ Decreti consilium Suauis adscribit: Ceruinus in primis, qui cum in se scientiam, prudentiam, virtutem ac Pontificis gratiam simul complecteretur, curru veluti auriga assidebat: consulebat singulis diebus super iis, quæ ad intelligentiam Græcæ linguæ spectabant, Guillelmum Sirletum, vnum postea ex Purpuratis, tunc verò Bibliothecæ Vaticanæ Custodem, cuius Præfecturam gerebat idem Legatus. Atque in ea Bibliotheca literarum volumen seruatur, quæ de huiusmodi rebus ab utroque inuicem scribebantur. Præter Legatos, Madruccius & Paceus inter primarios & conspicuos Hispaniæ ac Germaniæ viros habiti sunt. His addebantur tres Abbates, familiæ Cassinensis nomine, & quinque supremi Præsides Ordinum Mendicantium, omnes scientiâ illustres, vt Suauis plerimis in locis imprudens fatetur, in eorum recitandis sententiis, cum eos vel narrat vel fingit aduersantes sanctionibus postea in Synodo constitutis. Quòd si velimus eorum rationem habere, quos illi representabant, num leue quiddam æstimabatur à Suauis, tunc præter alios interesse Concilio summos penè omnium Regularium familiarum Præfectos, quæ ad eò conspicua Ecclesiæ pars habentur, ac denique præcipuum Theologiæ compendium, prout Legatus ad Pontificem scripsere in literis à me laudatis: Si verum esset quod profert Suauis, ab eo Conuentu ne millefimam quidem partem Reipublicæ Christianæ representatam, certè quò integra representaretur, oportuisset vt eò conuenirent quinquaginta tria milia Episcoporum, iis qui aderant æqualium; & præterea supremi Præsides sex millium Ordinum, haud imparium Cassinensi, quimisque Mendicantibus; mille summorum Pontificum terni Legati, Oratores missi à ternis millibus Principum, Carolo V. Hungariæ, ac Lusitanix Regibus minimè concedentium. Sed omnis externis conditionibus, regrediamur ad ea iustranda, quæ maioris momenti sunt, virorum scilicet præstantiam, qui de Vulgatæ Decreto conuenere. Fungebantur munere Consultorum tunc in Concilio qua-

dragen

drageni planè Theologi, ex doctissimis cunctarum Christiani Orbis Prouinciarum; & quorum non pauci à nobis alibi collaudati faculum illud suis Commentariis illustrarunt, satisque per se solos essent, citra omnem amplificationem, ad claritatem illi præteritorum longè maximam in Theologiæ laude afferendam.

14 Deerant quidem Germani, quod Suauis miris modis exaggerat: sed quid mirum, si duces illi consilio non adsint, qui tunc in acie pugnare coguntur? Celebrabantur id temporis Comitia, & paulò antè colloquium Ratisponæ. Vbinam in huiusmodi discrimine fatius erat adesse Germanos doctrinâ præditos & religionis studiosos, ibine, an in Synodo? Nónne prius obseruauimus, ob eam rem noluisse Madruccium ac Toletanum, vt absentium contumacia accusaretur? At si corpore aberant, aderant certè studio. Cum iis pariter egregiis viris per literas argumenta communicabantur, legentur eorum commentarij, & si minùs ipsorum linguæ, calami certè Concilio seruiebant. At quæ deinde temeritas est, tam confidenter affirmare, versionem à Concilio comprobata, ab autographo discordare? Vbinam gentium existit hoc autographum incorruptum? Num fortè innotescit Suauis, quod per tot sæcula ignorauit Ecclesiâ? Et ubi innotesceret, hæ tam manifestæ discordiæ quo pacto ab eo deprehensæ fuere, quando illas non agnouit tantæ doctrinæ tantæque solertiæ vir sapientissimus Hieronymus, qui si non auctor illius, certè emendator fuit? ex hoc planè vniuersæ antiquitati admirabilis, & cuius opera eo viuente inuidentiæ cauillationibus subtiliter exagitata sunt; sed cum præstantiora in dies semper agnoscerentur, elapso aliquo post eius mortem tempore, adepta sunt possessionem per mille annos communis comprobationis in Ecclesiâ vniuersa, in qua viri eruditione præstantes nunquam desuere. Non hîc disputo de sermonis perspicuitate, elegantia, neruositate, quas dotes multi desiderant in Vulgata: solum affirmo, nihil illi deesse, quò minùs nomen fidelis & authenticæ mereatur. Quin rectè nos admonuit Magnus Gregorius: *Indignum, inquit, vehementer existimo, vt verba caelestis Oraculi restringam sub regulis Donati.*

*Epistola ad
Leandrum
in Expositio-
ne lib. Iob
cap. I.

Post huius euulgationem Historiæ, de hoc argumento egregiè scripsit singularis intelligentiæ vir, non minùs literariâ amicitia, quàm Religiosâ familiâ mihi coniunctus, Michaël Elizarda Societatis Iesv, in libro de Forma quærendæ ac reperiendæ veræ Religionis. Huius quidem libri vt admiratio concipiatur, opus non est ignoratione, cuius filiam Aristoteles admirationem agnoscit, quin potius

1546. potius sapientiâ. Ibi auctor haud grauatius commemorare simul se commendare ea de quibus hîc dissertimus, validis de suo ratiocinationibus confirmat. Sed præcipuè telum acutissimum tractat vitio do mentis robore, ab Augustini ingenio elaboratum, * quod est huiusmodi: Scripturæ locutiones, ob quas aduersarij nos ad tribunal Græci Hebraicæque sermonis vocant, aut perspicuæ sunt, aut obscuræ. Si perspicuæ, desipientia foret, sibi persuadere, tot homines præstantissimos, post tam accuratum examen, ac tam diuturnorum annorum curriculo fuisse hallucinatos: Sin obscuræ, atque obfcuritate impenetrabili, huiusmodi admoto tam impensî studij conspectillo, ac tam longo temporis spatio ibi defixis obtutibus, quâquam vmquam arrogauerit eas priuatâ suâ doctrinâ ad perspicuitatem adducere? Quæ ratio haud sanè prohibet quasi superuacaneum huiusmodi laborem, in locis dubiis per commentationes amplius explicandis, ad ornamentum incrementumque disciplinarum, quæ intra fines probabilis opinationis continentur, qualis est Theologia, seu Moralis, seu Scholastica, seu Mystica: sed eadem ratio inexpergnabilis planè est ad ostendendum, quemcumque cuiusuis literati ingenij laborem frustra conaturum, vt in effatis ad hanc vsque diem minimè claris, per suam expositionem certos redderet homines, ita planè in autographis fuisse Spiritum sanctum locutum, adeò vt possit in ea Fidei assensus ab omni suspitione liber fundari, quo quis obstringatur ad mortem pro illius veritate sustinendam. Quare nobis vnice id expectandum est ab eo interprete falsitatis immunus, quem Deus ad sua interpretanda verba constituit inter mortales, & cui ipse præstò est interiori ductu, illum ab omni tutum errore seruante, quod idem est ac dicere, ab Ecclesiâ id expectandum. Ad do: Cum Suauis ea recitasset, quæ Vega in congregationibus disputauit, nec ea vmquam repudiata dixisset, adeoque tacite falsus esset, fideles à Decreto ad strictiorem interpretationem non obstringi; haud sanè illum potuisse citra manifestam calumniam, memoratis insimulationibus Decretum prægrauare.

Quinimò id quod insinuat Suauis, fuisse illud Aulicorum inconsideratum consilium, adeò distat à vero, vt potius Aulici Romæ degentes, cum per illud breue tempus nondum omnem operam studiumque nauassent tam amplo argumento percensendo, mentemque variis oppositionibus, sapius auditis seu lectis, aduersus varios Vulgatæ versionis locos occupatam gererent, nec Theologorum Tridentinorum rationes accepissent, hoc Decretum acriter innotio damnauerint, obiicentes, multa Vulgatæ menda nec amanuen-

* Litere Farnesij ad Legatos, 17. Aprilis 1546.

1546.

sibus neque Typographis adscribi posse : ac certè debuisse in Decreto denuntiari, eam esse recognoscendam & emendam. Tantumque ea de re obmurmuratum est, vt deliberatum fuerit, de impressione illius Decreti tantisper retardanda, dum nonnullis adiectis reconcinnaretur : quod tamen vociferabantur eleuaturum esse existimationem Synodi, & ansam hæreticorum irrisionibus præbiturum. Hisce literis responsum est & à ^b Ceruino priuatim ad Maffei, & à Legatis communiter ^c ad Farnesium Cardinalem ; nihil ab ipsis opponi quod à Concilio non fuisset maturè perpensum, cum ibi adessent Theologi ex omnibus Nationibus selecti, qui tam exquisito examine res ponderabant, vt præsertim ea quæ super libris Canonicis ac Traditionibus obseruauerant, talia essent, quæ vel Wittembergæ proposita plausum ab hostibus extorquerent.

Duas itaque de Vulgata opiniones fuisse : alteram, ^d quæ S. Hieronymo eam tribuebat ; alteram, quæ id negabat : sed omnes consentisse, turissimam versionem esse Vulgatam ; quippe cui *tam diuturno tempore, scribebant illi, numquam hæreseos nota fuit iniusta, tamen in aliquo loco videatur ab Hebraica locutione discrepare, humiliq; serpat stylo, nec extra barbarismum aliquem, aut solæcismum. Cùm enim satis liqueat, ab Hebrais atque hæreticis multa fuisse loca in sacris Paginis deprauata, haud apparet, quò tutius confugiendum sit, quam ad obseruationem illius Ecclesiæ, quæ præterquam quod Caput est Christianæ Reipublicæ, peculiari Dei priuilegio ac beneficio semper perstitit absque hæreseos labe, cum perpetua & nunquam interrupta successione Pontificum.*

¹⁶ Addebant postea, Tridenti quoque animaduersa fuisse Vulgatæ menda ; se tamen noluisse idcirco illam vniuersè pronuntiare mendosam : arbitratos & honorificentius & conducibilius esse, si reipsâ remedium adhiberetur, exemplo, ad exequendum Decretum, mendis purgato in lucem edito, & à Pontifice ac Synodo comprobato.

Huiusce rei rationes esse : Primò, quia alia res est exemplarium deprauatio, alia codicis in seipso : hanc ad speciem, illam ad singula peculiaria pertinere ; & in variis exemplaribus esse variam & inæqualem. Deinde, quia vtcumque se res haberet, neque necessarium erat, neque conducibile, disertis verbis à Concilio affirmari, inesse quidquam labis, quamuis ex accidente, ac minimum in exemplis omnibus, & vniuersa specie interpretationis Vulgatæ, nè argumentum porrigeretur caullationibus, quas inde deducerent hæretici : quamquam enim reipsa inanes, plurimum tamen apud vulgus valebant, variisque technis ab aduersariis adhibebantur : vnde par non erat, quasi cotem ad eas exacuendas suppeditari. Aiebant po-

Pars I. H h h h strendò,

a Literæ Maffei, à decretis Pontifici, ad Ceruinum, 17. Aprilis, & aliæ arcane administrati eiusdem Ceruini, eodem die. b 24. Aprilis. c 26. Aprilis.

d Prima opinio erat Soti; vt constat ex Diario Massarelli 28. Aprilis 1546.

1546. strendò, cum satis animaduersum esset illius Decreti pondus, & vnã quidem syllabam in eo fuisse præteritam, quæ examinetur diligenti discussa non fuerit, vt compluribus nimis id religiosum videretur. Hæc Legatorum responsio vituperationem in commendationem apud plerosque Romæ conuertit, & eandem apud alios saltem in epochen, seu sustentationem iudicij, vt idem Maffio Ceruino significauit continuatis arcanioris amicitia officij. Ita tæpè reprehensio laudi seruit, quò extra iactantiæ periculum dari potest opera, vt eluceat meritum in eo, quod primã specie nota videbatur.

C A P V T XVIII.

Alia, quæ Suauis obiicit aduersus librorum Canoniorum ac Traditionum receptionem; & contra regulam Scripturæ interpretandæ ex sanctorum Patrum sententia.

SVORUM Lutheranorum personam agens Suauis, cetera Sessionis illius Decreta sic oppugnat: *Mirum quiddam fuisse visum, auctoritatem Canonicam libris antea incertis & apocryphis tribui. Vnum vellem protulisset librum, quem aliàs Ecclesia non probauerit, ac præsertim Oecumenica Synodus Florentina. Mirum igitur & audax facinus habendum est, si Concilium alterum alterius sanctiones confirmet?*

Eadem ostentatione stuporis admiratur, fuisse præscriptam & coarctatam rationem intelligendi Dei verbum: & supra refert, in conspectu occasione aliter loquendi fuisse datam à Caietani doctrina, quam docuit, factos, pariter ipse comprobauit; hoc est, novos Scripturæ sensus repudandos non esse, vbi cum illius locutione concordant, nec alieni sunt ab alijs hec Scripturæ sacre, ac Fidei doctrina, tametsi Patrum agmen in aliam sententiam confluat.

Equidem in primis affirmo, Caietanum, quamuis à suis in hoc die licentiæ notã reprehensum, numquam protulisse sensu Tridentino Decreto in hac parte aduersantia. Secundò, Concilium neque præscripsisse, neque coarctasse nouis legibus rationem intelligendi Dei verbum; sed declarasse illicitum & hæreticum, quod suæ naturæ erat huiusmodi, & prout semper habitum ac declaratum fuerat à Patribus, à Pontificibus, à Concilijs. Quod spectat ad primum; legatur inter alios doctissimus Canus in aureo volumine Theologicorum locorum; quamquam ipse quoque paulò auctior

* Lib. 7.
cap. 3. & 4.